Improving the method of teaching English to students of economic direction on the basis of innovative approaches

Khusan MINAVAROV¹

Gulistan State University

ARTICLE INFO

Article history:

Received March 2021
Received in revised form
20 March 2021
Accepted 15 April 2021
Available online
20 May 2021

Keywords:

innovative approaches,
teaching technologies,
effective learning,
visual methods.

ABSTRACT

This article will teach the students of the economics direction of English language learner effective, modern methods of using the techniques and tools they need to apply in learning the innovative approaches of English language learning as well.

2181-1415/© 2021 in Science LLC.

This is an open access article under the Attribution 4.0 International (CC BY 4.0) license (<https://creativecommons.org/licenses/by/4.0/deed.ru>)

Iqtisod yo'nalishi talabalariga ingliz tilini innovatsion yondashuvlar asosida o'rgatish metodikasini takomillashtirish

Калит сўзлар:

innovatsion yondashuvlar,
o'qitish texnologiyalari,
samarali o'rganish,
ko'rgazmali metodlar.

ANNOTATSIYA

Ushbu maqola ingliz tilini o'rganuvchi iqtisod yo'nalishi talabalariga ingliz tilini o'rganishning innovatsion yondashuvlarini ham o'rganishda qo'llashi kerak bo'lgan metodlar va vositalardan foydalanishning samarali, zamonaviy usullarini o'rgatadi.

Совершенствование методики преподавания английского языка студентам экономического направления на основе инновационных подходов

Ключевые слова:

инновационные подходы,
технологии обучения,
эффективное обучение,
визуальные методы.

АННОТАЦИЯ

Эта статья научит студентов экономического направления изучения английского языка эффективным, современным методам использования методов и инструментов, которые они должны применять при изучении инновационных подходов к изучению английского языка.

¹ Gulistan State University, Gulistan, Uzbekistan.

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 7-fevraldagi "O'zbekiston Respublikasini yanada rivojlantirish bo'yicha Harakatlar strategiyasi to'g'risida"gi PF-4947-son Farmoni, 2017-yil 20-apreldagi "Oliy ta'lim tizimini yanada rivojlantirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PQ-2909-son Qarori, O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonun va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" hamda mazkur faoliyatga tegishli boshqa me'yoriy-huquqiy hujjatlarda belgilangan vazifalarni amalga oshirish talablari asosida ta'lim oluvchi yoshlarni ma'naviy yetuk va jahon andozalari talablariga javob bera oladigan, mustaqil bilim olish, o'rganish va ijodiy ishlash qobiliyatiga ega, kelajakda kasbiy va hayotiy muammolarni mustaqil hal qiladigan yuksak ma'naviyatli shaxs qilib tayyorlash oliy ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan hisoblanadi.

Hozirgi kunda iqtisod davlat va jamiyatning bir butun asosini tashkil qiladi. Shu asnodan iqtisod sohasining yetuk kadrlargabo'lgan ehtiyoj har bir davrning muommoli holatlaridan sanaladi. Bu soha vakillari o'z mutaxassisligining bilimdoni bo'lishi bilan bir qatorda hozirgi kunning davr talabi sanalmish xorijiy tilni mukammal egallashi lozim hisoblanadi. Shu barobarida O'zbekiston Respublikasi ta'lim muassasalarida iqtisod hamda xojiriy til fanlari boshlang'ich sinflardan o'qatiladi. Bu fanlar miqyosida yetarlicha adabiyotlar, darsliklar vao'quv qo'llanmalar yaratilgan. Bu maqolada esa iqtisod yo'nalishi talabalariga ingliz tilini innovatsion yodashuvlar asosida o'qitish bo'yicha ko'rsatmalar beriladi. Bu mavzu asosida juda ko'p ilmiy ishlar hamda maqolalar chop etilgan bo'lib, ularda ingliz tilini o'qitishning bir qancha zamonaviy va dolzarb usullari misol tariqasida keltirilgan. Ushbu maqolada o'qitishning innovatsion yodashuvlar asosida o'quv jarayonida qo'llashning o'ziga xos xususiyatlariga alohida e'tibor qaratiladi. Shuningdek, samaradorlik ham ko'rib chiqiladi va mavjud kamchiliklar ochib berilib, takomillashtiriladi. Chet tilini o'qitish usullari, chunki u zamonaviy mutaxassis uchun muhim bo'lgan turli qobiliyatlar, ko'nikmalar, umumiy ta'lim va kasbiy malakalarni shakllantirish va rivojlantirishga yordam beradi. Zamonaviy ta'lim jarayonida samarali amaliy natijalarga erishish, shaxs intellektual taraqqiyotini ta'minlashda muhim ahamiyatga ega. XXI-asrning "Intellektual aql-zakovat asri" deb nomlanishi ham bu boradagi ishlarni keng hajmda, misli ko'rilmagan darajada tezkorlik bilan rivojlantirish kerakligini taqozo etadi. Bu esa, o'z navbatida, mustaqil ta'limni tashkil qilishda kompyuter va axborot tizimlari, internetning umumjahon tarmog'i, multimediali animatsion texnologiyalardan samarali foydalanish vosita va uslublarini yaratish hamda joriy etish zaruratini tug'diradi.

Biz, shuningdek, tillarga ixtisoslashmagan oliy o'quv yurtlari talabalarining kasbiy yo'naltirilgan madaniyatlararo malakasini shakllantirish va ingliz tilini maxsus maqsadlar uchun tayyorlashga qaratilgan dissertatsiya tadqiqotlarini ko'rib chiqdik (I.G. Gerasimova, Ye.G. Evdokimova, C.B. Evteev, G.V. Yelizarova, I.L. Pluznik, V.F. Tenishcheva; S. Donna, T. Xatchinson, A. Waters); yagona jahon ta'lim makoniga integratsiya sharoitida ko'p madaniyatli shaxsni tarbiyalash (P.V. Sysoyev, V.V. Safonova, o'tish: saytda harakatlanish, qidiruv); interpersonal, lingvokultural va professional kommunikativ strategiyalarni shakllantirish (V.Yu. Andreeva, T.N. Astafurova, E.V. Klyuev, M.L. Makarov, O.S. Issers, V.A. Tunnikova, P.Moran, L. Samovar, R. Porter, S. Storti).

O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi qonun va "Kadrlar tayyorlash milliy dasturi" talablari asosida ta'lim oluvchi yoshlarni ma'naviy yetuk va jahon andozalari talablariga javob bera oladigan, mustaqil bilim olish, o'rganish va ijodiy ishlash qobiliyatiga ega, kelajakda kasbiy va hayotiy muammolarni mustaqil hal qiladigan yuksak ma'naviyatli shaxs qilib tayyorlash oliy ta'lim tizimining asosiy vazifalaridan hisoblanadi.

Ingliz tilini o'qitishda muvaffaqiyat ko'p narsa o'qituvchining tajribasi, malakasi, amaliy ko'nikmalari va bilimlarning chuqurligiga bog'liq ular zamonaviy tildir. Bundan tashqari, tilni rivojlantirish samaradorligi ijtimoiy-madaniy va iqtisodiy tarkibiy qismlardan ta'sirlanadi. Shu asnoda iqtisodiy bilimlarni bolalarga o'rgatishda maktabgacha ta'limdan boshlash zarurligini va ularning ta'sirini keyingi o'quv bosqich jarayonlarda o'z aksini ko'rish mumkin bo'ladi. Dunyoda tez o'zgarish va globallashuv talabalarning muntazam o'zini o'zi yaxshilashni, o'z bilimlarini yangilashni talab qiladi, talabalarga ingliz tilini o'qatishda innovatsion texnika va vositalardan foydalanish hamda ijtimoiy-iqtisodiy bilimni oshirish, zamon bilan hamqadam bo'lish va innovatsion mahoratga ega shaxsni sifatida shakllantiradi. Chet tilini o'rganish axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) va multimedia vositalari (MMS) katta istiqbollarni ochib beradi. Bugungi kunda AKT ular jamiyat hayotining asosi hisoblanadi. Shuning uchun AKT sohasida yaxshi bilim va malakaga ega bo'lish juda samarali ta'lim faoliyati sifatini va uning samaradorligini oshiruvchi vositalar iqtisod yo'nalishi talabalariga ingliz tilini o'rganish yetuk mutaxassis bo'lishida keng yo'l hisoblanadi.

Zamonaviy inson hayotida kompyuter kasbiy faoliyatining ajralmas qismi bo'lib, so'nggi paytlarda ta'lim-tarbiya jarayonida mustahkam mavqega ega bo'lib bormoqda. Turli xil kompyuter mahsulotlari va texnik yangiliklar asosida yangi ta'lim texnologiyalari paydo bo'lmoqda, ya'ni axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) – qator didaktik afzalliklarga ega bo'lgan va talabalarning bilish faoliyatini faollashtirishga qaratilgan interfaol ta'lim vositalaridir.

AKTdan foydalanish quyidagi ta'lim maqsadlarini amalga oshirishga ko'maklashadi:

- talaba shaxsini rivojlantirish va mustaqil kasbiy ishga tayyorlash faoliyati;
- kasb-hunar maktablarida ta'lim jarayonini intensivlashtirish;
- zamonaviy jamiyat ehtiyojlari bilan belgilangan ijtimoiy buyurtmani amalga

oshirish [1, 2013].

Hozirgi davrda ta'lim tizimida axborot-kommunikatsiya texnologiyalari (AKT) dan foydalanish zamonaviy o'qitishda yangi va zamonaviy uslublardan biri hisoblanadi. O'zbekiston talim tizimining har bir o'quv bosqichida zamonaviy texnologiyalardan foydalanib o'quv mashg'ulotlari olib boriladi. Multimedia texnologiyalari-jamiraqamli muhitda axborotni taqdim etishning samarali turidir. Boshqacha aytganda, matn, grafik, audio va video ma'lumotlar to'plangan yagona multisensor interaktiv faylga, tomoshabinlarni taqdim etish uchun mo'ljallangan. Ushbu usul eshitish in'ikosiga diqqatni jalb qilish uchun mo'ljallangan matn bloklarini ko'rsatish, ehtimol qo'shimcha animatsiya bilan, shuningdek, videorolik orqali o'rganuvchiga oson va qulay hisoblanadi. Buning uchun turli xil qurilmalardan foydalaning: kompyuter, mp3, mobil qurilmalar telefonlar, planshetlar. Ushbu usulning asosiy maqsadi – qiziqish va talabalarning e'tiborini uzoq vaqt davomida ushlab turish. Multimedia vositalaridan axborotni qabul qilish va talabalarning keyingi o'quv bosqichlarida o'rgangan bilimlarini mustahkamlab, qo'llay olishini osonlashtiradi. Bundan tashqari, ularning yordami bilan talabalar bir vaqtning o'zida to'rtta asosiy, ajralmas va qo'shimcha ko'nikmalarni rivojlantirish: tinglash, suhbat, o'qish, yozish ko'nikmalarini rivojlantira oladi. O'qish va tinglash to'liq idrok etish qobiliyati hisoblanib tashqaridan kiruvchi axborotlarni qabul qiladi, nutq va yozish ko'nikmalari esa talabadan egallagan axborotini chiqarish va amalda qo'llay olishiga ko'maklashadi. Bunday ko'nikmalar ingliz tilini o'rganuvchilar uchun foydali hisoblanadi. Jamiyat ehtiyojlariga xizmat qiluvchi ijtimoiy institut bo'lmish ta'lim jamiyat uchun ajralmas hisoblanmish bozor iqtisodiyotining rivojlanishi uchun barkamol avlodni yetuk kadr bo'lib yetishishida muhim bo'g'in vazifasini bajaradi.

Chet tilini o'rgatishda avvalo uning samardorligi inobatga olgan holda xorijiy tilni o'quvchilarga o'rgatishda turli xil zamonaviy metodlardan foydalangan holda o'rgatish va ularning tilni bilish ko'nikmalarini oshirishni maqsad qilinadi. Shu asnoda o'rgatishning innovatsion yo'llari izlanib, muommo va yechimlari bartaraf etiladi.

Chet tillarni o'qitishning zamonaviy metodikasining dolzarb muammolaridan biri ta'limni tashkil etish hisoblanadi. Bunday jarayonlarni maktabgacha ta'lim yoki boshlang'ich sinf o'quvchilari misolida oladigan bo'lsak, o'yin texnologiyalari yordamida turli yoshdagi bolalar bilan ishlash juda samarali hisoblanadi. Ushbu muammoning dolzarbligi bir qator omillarga bog'liq. Birinchidan, o'quv jarayonini kuchaytirish vazifani bajaradi o'quvchilarning o'rganilayotgan materiallarga bo'lgan qiziqishini saqlab qolish va ularning faoliyatini faollashtirish uchun vositalarni izlashjami sinflarga mos tushish darajasini inobatga olgan holda, ushbu muammoni hal etishning samarali vositasio'quv jarayonini o'yinlar bilan tashkil etish hisoblanadi. Ikkinchidan, eng muhimlaridan birichet tilini o'qitish muammolariog'zaki nutq, tilning kommunikativ funktsiyasini oshkor qilish uchun sharoit yaratadi va ta'lim jarayonini haqiqiy ta'lim sharoitlariga yaqinlashtirishga imkon beradi, bu esachet tilini o'rganish motivatsiyani oshiradi. Talabalarni o'yin faoliyati va og'zaki ishtirok etishaloqa jarayonini muvaffaqiyatli amalga oshirilishida samarali hisoblanadi. [2, 2019, P. 69].

Ta'lim jarayoniga AKTni joriy etish chet tillarni o'qitishda tobora ortib bormoqda. G.G. Pushkin haqli ravishda ta'kidlaganidek, bugungi kunda multimedia texnologiyalarining turli vositalari o'qituvchining imkoniyatlarini kengaytiradi, tillarni o'rganishni optimallashtiradi va xorijiy til va madaniyatning noma'lum dunyosini kashf qilishning ajoyib jarayoni hisoblanadi. [3, 2011, P. 96].

Sinfdan tashqari ishlarning yangi davlat ta'lim standartlariga muvofiq ulushining oshishi o'quvchilarning chet tilini o'rganishda yangi texnologiyalardan foydalanishning shartini yaratadi. AKTdan malakali foydalanish chet tilini o'rganishda o'quvchilarning motivatsiya darajasini oshirishga sezilarli hissa qo'shadi. Internetda axborotlarni qidirish, tahlil qilish va o'zgartirish talabaga axborotlarni to'plash, baholash, sintez qilish va amaliyotda qo'llashga o'rgatish imkonini beradi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalari nafaqat o'quvchilarning ijodiy salohiyatini ochib berish va rivojlantirish, ularning bilish jarayonlarini faollashtirish manbai, balki axborot ko'nikmalarini shakllantirish orqali insonning umumiy madaniyatini takomillashtirish vositasi hamdir. Ta'lim tizimini faol axborotlashtirish va ta'lim jarayonida global internetdan foydalanishni kengaytirish ushbu muammolarni hal etishga ko'maklashadi.

Zamonaviy o'quvchilar mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rish, ijodiy va ilmiy-tadqiqot ishlari yozishda yangi texnologiyalardan faol foydalanmoqda. Internet ko'plab axborot resurslarini o'z ichiga oladi, bu nafaqat yangi ta'lim imkoniyatlarini beradi, balki axborotdan foydalanish ko'nikma va malakalarini ham rivojlantiradi. Internetdan olingan ma'lumotlar bilan ishlash uni tizimlashtirish ko'nikmalarini shakllantiradi, tahlil qilish va tanqidiy idrok etish qobiliyatini rivojlantiradi.

So'nggi yillarda xorijiy tillarni o'rganayotgan talabalar nafaqat internetning ulkan resurs bazasidan foydalanish, balki ularning ijodiy salohiyatini yuzaga chiqarish imkoniyatini beruvchi AKT-web-kvestlardan foydalanish bilan bog'liq axborot va tadqiqot vazifalariga juda qiziqmoqdalar. [3, 2011, P. 96].

Zamonaviy metodlardan foydalanishda eng samarali yo'l bu AKT vositalardan foydalanish deb qarasak, hozirgi kunning yetuk mutaxassislari talabalarga xorijiy tilni o'rgatishda ko'rish qobilayati orqali ya'ni rasmlardan foydalangan holda o'rgatish yaxshi natijalar bera olishini isbotlashgan.

Palmer intuitiv tilni o'rganishning tarafdori bo'lib, talabalar bilan to'g'ridan-to'g'ri fikrlarni o'rtoqlashdi. Chet tili o'qitishdagi ko'pgina muvaffaqiyatsizliklarga sabab bo'gan narsa bu talabalar bilan faqatgina savol-javob shaklidan foydalanish deb fikrlaydi u. Shuningdek tinglash talabaning nutqini hamda xotirasini ham rivojlantiradi deb hisoblaydi. Har qanday o'rganish jarayonidan so'ng takrorlash bu til o'rganishning asosidir.

Xulosa qilib aytadigan bo'lsak, chet tilini o'rgatishda innovatsion yondashuvlar asosida talabalarga orgatishning juda ko'p usul va uslublari mavjud. Shu bilan birgalikda qaysi metod o'rganuvchiga o'z samarasini bermoqda yoki o'qitishning qanday imkoniyatlaridan foydalanish kerakligi biz yuqoridagi ma'lumotlar asosida ko'rib chiqdik va bazi olimlarning fikr qarashlarini tahlil qildik. Ingliz tilini o'rgatishda o'quvchining yoshini hisobga olgan holda mashg'ulotlarni tashkillashtirish hamda ma'lumotlarni qiyinchilik darajasini hisobga olib o'rgatish lozim.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

1. Алявдина Н.Г., Маргарян Т.Д. Инновационные методики в преподавании английского языка для специальных целей в техническом вузе [Электронный ресурс] // Гуманитар. вестн. – 2013. – Вып. 7. – URL: <http://hmbul.bmstu.ru/catalog/pedagog/engped/93.html> (дата обращения: 20.12.2018).

2. Игровые образовательные технологии в обучении иностранным языкам А.А. Кузин, М.В. Щербакова. – С. 69. Сборник научных трудов по материалам Четвертой Международной научно-практической конференции (г. Воронеж, 19–20 февраля 2019 г.).

3. Foreign Language Teaching Methods at the Secondary School: textbook / Gez N.I., Lyakhovitskij M.V., Mirolyubov A.A dr. – 1982.

4. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 7 февралдаги “Ўзбекистон Республикасини янада ривожлантириш бўйича Ҳаракатлар стратегияси тўғрисида”ги ПФ–4947-сонли Фармони.

5. Ўзбекистон Республикаси Президентининг 2017 йил 20 апрелдаги “Олий таълим тизимини янада ривожлантириш чора-тадбирлари тўғрисида”ги ПҚ–2909-сон Қарори.